

Innst. S. nr. 78.

(1998-99)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om kompetansereformen.

St.meld. nr. 42 (1997-98).

Til Stortinget.

1. SAMMENDRAG

Regjeringen drøfter i meldingen grunnlaget for en nasjonal handlingsplan for kompetanseutvikling og voksenopplæring, jf. Stortingets vedtak i februar 1996 under behandlingen av Innst. S. nr. 133 (1995-96) og Buer-utvalgets innstilling NOU 1997:25 fra oktober 1997. Meldingen angir de viktigste prinsippene for en kompetansereform. Forslagene er fremkommet gjennom bred kontakt med mange involverte. Regjeringen har lagt særlig vekt på dialogen med arbeidslivets parter.

Regjeringen går inn for et samlet kompetanseløft for å styrke og videreutvikle norsk arbeids- og samfunnsliv. Reformen skal gjennomføres som en prosess der både arbeidsgivere, arbeidstakere og det offentlige må bidra aktivt. Dette gjelder så vel finansiering og organisering som gjennomføring. Regjeringen mener at en reform for voksne, med hovedfokus på behovene i arbeidslivet, ikke bare skal omfatte de gruppene som er i arbeid. Den må også omfatte arbeidssøkere og alle dem som tidsbegrenset og av ulike grunner står utenfor arbeidsmarkedet. En bred kunnskapsforståelse og livslang læring er utgangspunktet. Reformen må ha et langsiktig utviklingsperspektiv for hele mennesket.

Regjeringen foretar noen begrepsavklaringer i meldingen. Etter disse brukes "grunnutdanning" om all formelt kompetansegivende opplæring og "etterutdanning" om all opplæring som ikke er formelt kompetansegivende. Tidligere begreper som "førstegangsutdanning" og "videreutdanning" unngås.

Regjeringen vil gi grupper med lite utdanning bedre muligheter. Voksne som i dag ikke har fullført grunnskoleopplæringen, skal få tilbud om dette. Videre vil Regjeringen sette i gang et større treårig forsøksprosjekt i en del kommuner over hele landet. Hensikten er å kartlegge behovet for og kostnadene ved fornyet grunnskoleopplæring for dem som formelt har avsluttet grunnskolen, men som kan ha behov for slik

opplæring (f.eks. pga. lese- og skrivevansker) og voksne innvandrere.

Regjeringen går videre inn for at voksne som ikke har fullført videregående opplæring, skal få tilbud om dette. Fylkeskommunene får en lovfestet plikt til å gi slike tilbud. Voksne søkere med svake ferdigheter fra grunnskolen vil ofte ha behov for forkurs før de starter i videregående opplæring. Dette vil også være fylkeskommunens ansvar. Den lovpålagte plikten finansieres innenfor de statlige rammebevilgningene på 375 pst. Inndekning av behov utover dette omfanget vil man måtte komme tilbake til i de årlige budsjettforslagene.

Opplæring av voksne på grunnskolens og videregående nivå skal ta utgangspunkt i den enkeltes forutsetninger og samlede kompetanse. Tilbudet må både organisatorisk og metodisk innrettes på å møte voksnes behov.

Regjeringen er innstilt på å legge opp til en individuell rett til utdanningspermisjon og vil komme tilbake til Stortinget med en lovproposisjon om dette, ventelig våren 1999. Loven må ta hensyn både til arbeidstakers behov for permisjon og de ulempene slike permisjoner kan skape for arbeidsgiver. Ulike permisjonsmodeller bør utarbeides i samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet. På dette grunnlaget kan det foreslås alminnelige lovbestemmelser om permisjon til kompetanseutvikling og kriterier for utløsning av permisjon. Kriteriene må bl.a. omfatte bestemmelser som tar hensyn til bedriftenes behov for kompetanseutvikling, stabil arbeidskraft og hensiktsmessig planlegging av produksjon og ressursdisponering. Dette er særlig viktig for små og mellomstore bedrifter. Det skal også utredes hvordan uenighet om permisjon skal løses. For at enmannsbedrifter skal kunne ta del i reformen, må forholdene legges til rette på annen måte, f.eks. med avløser i den tiden utdanningen pågår.

Regjeringen legger opp til at det offentlige bidrag til finansiering av livsopphold skal baseres på de etablerte finansieringsordningene i Statens lånekasse for utdanning. Lånekassens regler for studiefinansiering må imidlertid gjennomgås med sikte på tilpasning til kompetanseoppbygging for voksne. En bør f.eks. se nærmere på reglene for forsørgertillegg, avkortningsregler og krav til opphold ved lærested. Regjeringen legger vekt på at Lånekassens bestemmelser skal være like for alle. Særskilte ordninger utover offentlig studiefinansiering er et ansvar for partene. En egen proposisjon vil bli lagt fram for Stortinget om studiefinansiering knyttet til kompetansereformen.

En vurdering av nye retningslinjer for den skattemessige behandling av arbeidsgiverfinansiert utdanning blir lagt fram for Stortinget i forbindelse med Nasjonalbudsjettet for 1999. Det vil der bl.a. bli lagt vekt på at retningslinjene skal være klare, forutsigbare og enkle å praktisere, noe som vil medføre større grad av likebehandling ved de ulike ligningskontorene. Regjeringen er innstilt på å utrede muligheten for å gi arbeidstakere rett til sykepenger når de har permisjon - med eller uten lønn - for å delta i kompetanseutvikling og må avbryte utdanningen pga. sykdom.

Regjeringen mener det er avgjørende å få etablert et system for dokumentasjon og anerkjennelse av voksnens realkompetanse, med legitimitet både i arbeidslivet og i utdanningssystemet. Det er derfor viktig at utviklingsarbeidet skjer i samarbeid mellom arbeidslivet, utdanningssystemet og det offentlige. En prosjektperiode på 3 år synes nødvendig for å få i stand et tilfredsstillende system.

Regjeringen foreslår å videreføre dokumentasjonsordningen i fagopplæringen (§20) slik den er i dag. Privatistordningene foreslås opprettholdt og videreutviklet i hele grunnutdanningen (grunnskole, videregående og høyere utdanning) og innenfor alle fagområder der dette er praktisk mulig. Det finnes i dag regler for opptak til videregående og høyere utdanning på grunnlag av dokumentert likeverdig realkompetanse. Disse blir etter Regjeringens mening for lite benyttet eller synes for restriktivt praktisert. Det er et mål at voksne søkere til videregående opplæring og høyere utdanning skal kunne tas inn på det progresjonsnivået der de hører hjemme.

Regjeringen tar sikte på å invitere et par fylkeskommuner til å prøve ut ordninger med å fastsette realkompetanse i relasjon til videregående opplæring. Hensikten er å få erfaring med en rådgivende kompetansenemnd eller evt. andre modeller. Fylkeskommunen fastsetter om kompetansen er likeverdig. For høyere utdanning vurderer Regjeringen å opprette en rådgivende instans for realkompetanse. Denne vil kunne gi råd til utdanningsinstitusjonene, som selv fastsetter om kompetansen er likeverdig.

Regjeringen vil vurdere å etablere en tilskuddsordning for kompetanseutviklingsprogrammer. Det kan dreie seg om samarbeidsprosjekter mellom arbeidslivet og opplæringstilbydere for å legge opp til systematisk

kompetanseutvikling og utnyttelse av arbeidsplassens muligheter som læringsarena. Virkemidler her kan være bruk av IKT i opplæringen og utvikling av nye, fleksible og brukertilpassede undervisningstilbud, voksenpedagogiske metoder og mediepedagogikk. Ulike systemer for nettverksbygging vil være viktig for å fremme kompetanseutviklingen, særlig i små og mellomstore bedrifter og i enmannsbedrifter. Utviklingstiltakene er tenkt som treårige prosjekter. Disse bør komme i gang snarest mulig etter Stortingets behandling av meldingen.

Regjeringen legger vekt på at det offentlige utdanningssystemet skal spille en sentral rolle når det gjelder å tilby opplæring som imøtekommer kompetansebehovene i samfunns- og arbeidslivet. Dette forutsetter en omfattende utviklingsprosess der eksisterende regelverk, pedagogiske metoder, organisering og styring blir gjennomgått for å tilpasse både grunnskolen, videregående og høyere utdanning til kompetansereformen for voksne. Regjeringen mener dette er en bedre vei å gå enn å opprette et eget "åpent universitet". Tilpasningen av det offentlige utdanningssystemet til reformen skal ikke gå på bekostning av dets oppgaver innenfor grunnutdanningen, men være med på å styrke denne.

Regelverket for de statlige høyere utdanningsinstitusjonene må snarest mykes opp slik at de bedre kan tilby utdanning rettet inn mot behovene i arbeidsmarkedet. Regjeringen går inn for at institusjonene skal ha mulighet til å ta egenbetaling for studieopplegg på inntil 30 vekttall, og kommer tilbake til nærmere regler. Det er aktuelt å få fram raske delutredninger om ulike sider ved oppdragsvirksomheten. Regjeringen mener det vil være viktig å stimulere til systemer for samarbeid mellom næringslivet og utdanningsinstitusjonene slik at kompetansemarkedet fungerer bedre. Videre må det utvikles et konstruktivt samspill mellom det offentlige utdanningssystemet og andre tilbydere av utdanning, f.eks. studieforbund, fjernundervisningsinstitusjonene, folkehøgskoler o.a. Ressurscentervirksomheten må utvikles til en integrert del av alle videregående skoler, særlig med sikte på kompetanseutvikling i de mindre bedrifter. Skolene må få nødvendig handlingsrom og tilstrekkelige rammer for oppgavene. For å unngå konkurransevridende virkninger vil departementet vurdere behovet for å gi retningslinjer for prising og salg av opplæringstjenester.

Regjeringen vil ta hensyn til kompetansereformen i arbeidet med en handlingsplan for rekruttering til læreryrket. Innenfor eksisterende statlige midler til etterutdanning skal det iverksettes kompetanseutvikling av lærere og instruktører i bruk av multimediebaserte læremidler, fjernundervisning og voksenpedagogikk.

Arbeidsdirektoratet vil i samarbeid med partene i arbeidslivet utrede nærmere hvordan arbeidsmarkedsstatens kunnskaper om arbeidsmarkedet kan brukes i en økt satsing på kompetanseutvikling.

Regjeringen vil utarbeide en informasjonsplan for kompetansereformen som helhet og få satt i gang et

prosjekt for en sentral database med opplysninger om bl.a. utdanningsmuligheter. Regjeringen vil oppnevne et utvalg med representanter for organisasjonene i arbeidslivet og juridisk ekspertise til å foreslå lovbestemmelser om rett til utdanningspermisjon. Et annet utvalg vil bli oppnevnt for å gjennomgå reglene for studiefinansiering. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil ha hovedansvaret for å følge opp reformen i samarbeid med andre departementer, partene i arbeidslivet og de ulike tilbydere av utdanning.

Regjeringen understreker at meldingen er begynnelsen på en prosess der alle må bidra. Tilrettelegging og oppbygging av reformen vil måtte skje over tid. Hensyn må tas til situasjonen på arbeidsmarkedet og den økonomiske utviklingen. En moderat pris- og lønnsutvikling vil være et viktig element som påvirker myndighetenes mulighet til å bidra til en kompetansereform.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Innledning

Komiteen vil sterkt understreke behovet for en etter- og videreutdanningsreform. I et stadig mer omskiftelig samfunn er det nødvendig med en gjennomtenkt strategi for å tilby store grupper etter- og videreutdanning. Utfordringen for norsk arbeidsliv er at tradisjonelle konkurransefortrinn blir svekket. Årsakene er først og fremst å finne i åpnere markeder, ny teknologi og økende handel over landegrensene. Komiteen vil peke på at Norge som samfunn og våre bedrifter bare kan møte denne utfordringen gjennom å yte det beste innen sine nisjer. Komiteen mener at økt kompetanse og bedre bruk av de menneskelige ressurser er nødvendig for at den enkelte selv og næringslivet skal makte å hevde seg i en kunnskapsbasert økonomi. Økende kompetansekrav vil også bli stilt i offentlig sektor, bl.a. omsorgssektoren og kommunale serviceinstanser. Dette vil bety økte kompetanseinvesteringer og en systematisk satsing på etter- og videreutdanning. Den enkelte vil i langt større grad enn i dag bli vurdert etter individuell kompetanse i framtidens kompliserte samfunn og arbeidsmarked. Komiteen mener at etter- og videreutdanningsreformen er en viktig reform i utdannings-, sysselsettings- og næringspolitikken.

I vårt kunnskapsamfunn vil arbeidstakerne selv eie det viktigste produksjonsmidlet - sin egen kompetanse. I en tid med store omveltninger i arbeidslivet og en rivende teknologisk utvikling er det avgjørende at kunnskap og kompetanse bygges opp og holdes ved like. Spesielt viktig er dette for alle voksne som ikke har hatt de mulighetene som dagens unge tilbys.

Etter- og videreutdanning vil også bety større tryk- ket for den enkelte i sin daglige arbeidssituasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, ser også på etter- og videreutdanningsreformen som et viktig virkemiddel for å utjevne ulikheter i samfunnet. Det vil gi den enkelte muligheter i et arbeidsliv i forandring, både for økt samfunnsengasjement og større tryk- ket og tilfredshet i arbeidssituasjonen.

Komiteen legger avgjørende vekt på at et koordinert nasjonalt kompetanseløft for alle, og særlig de med minst utdanning fra før, er nødvendig for å sette Norge i stand til å møte de utfordringer og muligheter som framtidens kompetansesamfunn krever. Myndighetene skal derfor legge til rette for at det utvikles tilbud for etter- og videreutdanning innenfor alle sektorer i arbeidslivet. Dette betyr at det må etableres ordninger som stimulerer både private og offentlige aktører til å sørge for brukerrettede, kompetansegivende etter- og videreutdanningstilbud. Hensikten, slik komiteen ser det, er å legge til rette for utdanningstilbud med stor grad av fleksibilitet og evne til fornying. Komiteen mener at myndighetene må legge til rette for at de offentlige utdanningsinstitusjonene blir i stand til å utvikle og gi konkurransedyktige tilbud innenfor etter- og videreutdanning.

Utviklingen betinger et etter- og videreutdanningstilbud som kan gi hele befolkningen et kompetanseløft uavhengig av tidligere utdanning, alder, kjønn og bosted, og bygget på den enkeltes realkompetanse slik det framgår av meldingen.

Komiteen vil her understreke betydningen av en god grunnutdanning som fundamentet for all videreutdanning.

Komiteen støtter Regjeringen i at reformen ikke bare må henvende seg til de som allerede er i arbeid, men også omfatte de som av ulike årsaker står utenfor arbeidsmarkedet. Det er en kjensgjerning at kvinner er overrepresentert blant dem som ikke har videregående opplæring. Det er også flest kvinner i deltidsstillinger. Etter komiteens oppfatning er det derfor viktig at denne reformen gir mulighet til å heve kompetansen til disse gruppene.

Det å gi alle grupper muligheten til å delta i et nasjonalt kompetanseløft, har også en viktig demokratisk dimensjon. Av dette følger at det i reformen må legges inn pedagogiske tiltak tilpasset de ulike grupper som reformen skal omfatte.

Komiteen støtter Regjeringen i at reformen må ha en dimensjon utover det å sikre næringslivets behov for kompetent arbeidskraft. Vel så viktig er det å realisere det potensiale som ligger i det enkelte mennesket. Følelsen av mestring og muligheten til utvikling og utfoldelse er viktig for menneskets trivsel. I denne sammenheng er det viktig å legge til grunn et utvidet kompetansebegrep der den enkeltes interesser og evner lar seg realisere gjennom reformen. Dette vil etter

komiteens syn gi rom for kreativitet og utvikling til gagn for den enkelte og samfunnet for øvrig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil peke på det ansvar myndighetene har for å motivere grupper og enkeltindivider til å søke kunnskap i et livslangt læringsperspektiv.

Komiteen legger til grunn at arbeidslivets parter, slik de selv har skissert, avsetter midler i lønnsoppgjørene til etter- og videreutdanning.

Komiteen vil understreke at utdanningsbehovene til de gruppene som står utenfor det ordinære arbeidsliv og som ønsker å ta grunnskole/videregående opplæring, må ivaretas økonomisk over statsbudsjettet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at ressurser til kompetanseutvikling for arbeidssøkere gjennom arbeidsmarkedsetaten og i utføringssystemet må sees i sammenheng med den totale ressurstilgangen til etter- og videreutdanningsreformen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at et felles løft for alle og hvor de med minst utdanning fra før settes i sentrum, vil være en forutsetning for å hindre et klassedelt samfunn.

Disse medlemmer vil be departementet vris SNDs virksomhet mot kompetanseheving i små og mellomstore bedrifter, herunder også etter- og videreutdanning for ansatte i disse bedriftene. Slik vridning vil være nødvendig for å hindre at noen blir akterutseilt.

Disse medlemmer vil understreke Arbeidsmarkedsetatens rolle i å organisere og gjennomføre opplæringstiltak. Disse medlemmer erkjenner at det kan oppstå konflikter mellom å formidle ledige og det å legge opp mer langsiktige opplæringsløp. Disse medlemmer mener at kravet om å være disponibel for arbeidsmarkedet må vurderes i forhold til opplegg for et mer langsiktig kompetansehevingsprogram. Arbeidsmarkedsetaten skal fungere som bindeledd mellom arbeidslivets behov for kompetanse og aktuelle opplæringstilbud. Det er derfor viktig at denne kunnskapen blir brukt til en mer langsiktig kompetanseheving fremfor den mer kortsiktige formidlingsrollen. Disse medlemmer mener at Arbeidsmarkedsetatens ressurser i sterkere grad må vris mot planlagte og langsiktige utdanningsløp. Slike løp skal ikke kunne avbrytes selv om det oppstår et midlertidig behov for arbeidskraft. Ledige som starter et opplæringsprogram må ha trygghet for at utdanningen kan fullføres. For mange med lite formell kompetanse vil slik utdanning være helt avgjørende for et mer varig fotfeste i arbeidslivet.

Disse medlemmer mener at det er viktig å øke den enkeltes mulighet til å mestre sin arbeids- og livssituasjon i et samfunn i endring.

Disse medlemmer vil understreke at økt kunnskap for det store flertall av befolkningen har betydd økt demokratisering av samfunnet og endret styrkeforholdet mellom arbeid og kapital. En godt utdannet befolkning er nasjonenes viktigste ressurs for å ta vare på og skape nye arbeidsplasser, sikre livskvaliteten og hindre nye klasseskiller. I en tid med store teknologiske endringer, endrede internasjonale konkurranseforhold og en økende erkjennelse av naturens begrensede bæreevne, mener disse medlemmer at det er av avgjørende betydning at nasjonenes kunnskapskapital videreutvikles. Det er etter disse medlemmers mening viktig at både muligheten til en god grunnutdanning og oppdatert kunnskap ikke forbeholdes noen, men blir en mulighet for hele befolkningen. Kunnskap og kompetanse er den viktigste produktivkraft i et moderne samfunn. For de enkelte bedrifter er det derfor etter disse medlemmers oppfatning nødvendig at de enkelte bedriftene har en strategi for sin kompetanseoppbygging for å kunne hevde seg i konkurransen, samtidig som det er nødvendig for de enkelte nasjoner å ha en politikk for oppbygging av kompetanse og kunnskaper. Disse medlemmer mener at utviklingen av ordninger for kunnskapsoppbygging må være politisk styrt og at målet er at forskjellene mellom folk minsker.

Etter disse medlemmers mening må derfor myndighetene legge til rette slik at den enkelte skal ha rett til å ta utdanning ut fra egne forutsetninger, ha rett til permisjon for å ta videreutdanning, både på full tid og i deler av arbeidstiden. Disse medlemmer mener derfor at det bør etableres en utdanningskonto for den enkelte. Disse medlemmer vil også påpeke nødvendigheten av at de etablerte utdanningsinstitusjonene tilpasser seg voksnes behov.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at et høyt utviklet kunnskapsnivå på et bredest mulig felt vil være avgjørende for samfunnets evne til å skape og opprettholde et tilfredsstillende sysselsettingstilbud i fremtiden. Et høyt kunnskapsnivå er altså en betingelse for å skape den økonomiske vekst som kreves for å opprettholde og videreutvikle velferdssamfunnet. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at markedets behov er helt sentralt i en etter- og videreutdanningsreform. Næringslivet må altså være en sentral aktør i reformen.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i sitt program erkjenner at finansieringen av skolene er en fellesoppgave, og mener det er viktig at alle barn gis et tilbud om utdanning uavhengig av foreldrenes økonomi. Disse medlemmer vil understreke at Fremskrittspartiets langsiktige ønsker for et ideelt samfunn er at man har en beskatningsform som sporer til innsatsvilje både hos personer og bedrifter, virker

stimulerende på sparing og som gjør sitt til at alle blir interessert i en best mulig utnyttelse av ressursene. Etter Fremskrittspartiets syn er det kun beskatning av ressursbruk og full råderett over resultatet av egen innsats som vil oppfylle dette ønskemål. Ved at bedrifter får beholde fortjenesten av sin aktivitet ubeskåret vil man oppmuntre til investeringer. Når personer får beholde sin inntekt vil disse stimuleres til å skaffe seg kvalifikasjoner som kan øke den disponible inntekt. Ved gradvis overgang til beskatning av ressursbruk og avskaffelse av overskuddsskatt og inntektsskatt, vil alle borgere og næringslivet automatisk bli stimulert til mer fornuftig bruk av ressurser og maksimal innsats. Dette er det beste for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Disse medlemmer mener at den enkelte borger gjennom valg av utdanning, yrke, arbeidstid, overtid og ekstrajobber bør kunne påvirke sin inntekt. Progressiv inntektsskatt minsker den enkeltes lyst til å gjøre en ekstra innsats. Progressiv inntektsskatt hemmer folks lyst til å bedre den fremtidige inntektsevnen ved å skaffe seg utdanning, omskolere seg og flytte på seg. Som konklusjon vil altså disse medlemmer mene at den enkelte selv burde ha ansvaret for å gjøre seg attraktiv på markedet bl.a. ved å skaffe seg etter- og videreutdanning. I et samfunn bygget opp slik Fremskrittspartiet ønsker vil det også være økonomisk mulig for bedriftene å prioritere dette høyt.

Disse medlemmer konstaterer imidlertid at det er langt frem til det samfunnet Fremskrittspartiet ønsker, og det er slik at staten pr. i dag gjennom skattesystemet henter inn betydelige beløp fra både bedrifter og personer. Disse medlemmer vil derfor ikke avvise et offentlig engasjement i etter- og videreutdanning. Men vil mene at dette skal begrenses og fokuseres rundt noen få kjerneområder. Disse er blant annet:

- Tilrettelegging og finansiering av grunnskole, videregående skole og høyskole.
- Tilrettelegging av regelverk og praktisk/finansiell bistand for vurdering av realkompetanse i forhold til formål.
- Tilrettelegging av generelle finansieringsordninger for livsopphold under utdanning gjennom Statens lånekasse.
- Tilrettelegging av skattemessig regelverk.
- Tilrettelegging for at partene i arbeidslivet frivillig kan komme frem til avtaler om etter- og videreutdanning.

Disse medlemmer hilser kompetansereformen velkommen, men vil uttrykke sterk bekymring for reformens kostnadsside som i meldingen fremstår som lite gjennomarbeidet. Disse medlemmer vil her henvise til brev av 30. september 1998 fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe v/stortingsrepresentant Ulf Erik Knudsen til statsråd Lilletun og statsrådets svar av 23. oktober 1998. I brevet til statsråden fore-

spørres det om det er gjennomarbeidede kostnadsanslag når det gjelder lærersituasjonen, skolesystemet, næringslivet og i forhold til utvikling av systemer for dokumentasjon av realkompetanse. Av statsrådets svar fremgår lite annet enn det svært begrensede tallmateriale som fremkommer i meldingen.

Disse medlemmer ser det som uansvarlig å vedta en reform man ikke har bedre anslag for kostnadene ved. Disse medlemmer foreslår derfor meldingen sendt tilbake til Regjeringen for videre utredning av reformens kostnader. Disse medlemmer fremmer følgende primære forslag:

"St.meld. nr. 42 (1997-98), Kompetansereformen, sendes tilbake til Regjeringen for videre utredning av reformens kostnader."

Disse medlemmer vil understreke at man mener at det er imot demokratiske prinsipper å diskriminere bedrifter og arbeidstakere som ikke er organisert i landsomfattende arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner. Dette gjelder både som et generelt prinsipp og i forhold til Kompetansereformen.

Disse medlemmer vil altså legge til grunn at ingen del av Kompetansereformen skal diskriminere personer som ikke er fagorganisert eller bedrifter som ikke er medlemmer av organisasjoner. Unntaket fra dette prinsipp er i dette tilfelle der en organisasjon selv har finansiert etter- og videreutdanningsvirksomheten med utelukkende egne midler.

Når det gjelder personer som står utenfor det ordinære arbeidsmarkedet/personer som er arbeidsløse, vil disse medlemmer henvise disse til de tiltak som arbeidsmarkedsetaten forvalter, både for ordinære jobbsøkere og innen attføringssystemet. Disse medlemmer understreker at man ser det som en selvfølge at personer innen denne gruppen, fritt og på like fot med søkere i arbeid, skal kunne søke tilbudene i grunnskole, videregående skole og høyere utdanning.

Disse medlemmer merker seg at en hovedgrunn til at en del av våre utdanningsinstitusjoner ikke har den nødvendige fleksibilitet som et moderne omskiftelig samfunn stiller krav om, er et rigid system/regelverk for ansettelser. Konkret er det for vanskelig å si opp ansatte innen områder der man ønsker å redusere aktiviteten. Dette gjør det vanskelig å tilpasse arbeidstokken (lærerkreftene) til de behov som er i markedet og de krav som er ønskelig å stille fra politisk hold. Disse medlemmer mener derfor at man på dette, for samfunnet, svært viktige felt, må gi dispensasjoner fra lover og regelverk. Behovet for et slikt vedtak er spesielt tydelig i forbindelse med fremtidig satsing på etter- og videreutdanning, som vil kreve en betydelig grad av fleksibilitet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om hvordan man kan øke fleksibiliteten i utdanningsinstitusjonenes arbeidstokk (lærerne). Blant annet bes det om at

man vurderer å gi utdanningsinstitusjonene en generell dispensasjon fra offentlig lovverk og regler om ansettelser, slik at det blir lettere å tilpasse arbeidsstokken til det behov som til enhver tid eksisterer i utdanningsmarkedet."

Disse medlemmer vil også henvise til brev av 1. september 1998 fra Det norske universitetsråd der det bl.a. heter:

"Når det gjelder etter- og videreutdanning, ser vi spennende muligheter for at våre universiteter og høyskoler kan bli aktører i et kompetansemarked. Dette vil imidlertid forutsette at de statlige institusjonene får vesentlig større frihet enn de har i dag til å organisere sin virksomhet. Det vil således være helt nødvendig å avskaffe dagens regelverk som bl.a. medfører at universitetslærere går til private institusjoner hvis de vil jobbe ekstra, og som hindrer universitetene å benytte randsoneinstituttene som sine operatører."

Disse medlemmer støtter i hovedsak dette syn.

Generelt om finansiering av reformen vil disse medlemmer bemerke følgende:

Disse medlemmer er av den oppfatning at offentlige midler til utdanning bør bevilges gjennom et stykkprissystem. I dette system vil den enkelte utdannings søker selv velge fritt hvilke tilbud man ønsker å benytte - det være seg offentlig eller privat - mens det offentlige finansierer gjennom en "stykkpris" eller "skolesjekk". Et slikt system ville sikre mer valgfrihet og en mer optimal ressursutnyttelse.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har tatt opp forslag om et slikt system i forbindelse med Stortingets behandling av 1998-budsjettet og 1999-budsjettet. I begge tilfeller ble Fremskrittspartiet stående alene om forslaget. Disse medlemmer tar dette til etterretning og har ikke valgt å ta forslagene opp igjen i forbindelse med Kompetansereformen. Disse medlemmer legger imidlertid frem forslag om alternative måter å organisere tilbudene på. Det vises her til merknader og forslag under kapitlene om grunnskole og videregående opplæring.

Komiteens medlemmer fra Høyre er enig i behovet for å fremme kompetanseutviklingen i samfunnet. En etter- og videreutdanningsreform for voksne vil være et viktig virkemiddel i denne sammenheng. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at det viktigste grunnlaget for kompetanseutviklingen i samfunnet er at den enkelte får en grunnutdanning av tilfredsstillende kvalitet. En god grunnutdanning og solide basiskunnskaper er en forutsetning for livslang læring. Den helt nødvendige satsingen på en utdanningsreform for voksne må derfor komme i tillegg til - og ikke gå på bekostning av - det kontinuerlige arbeide for å styrke kvalitet og faglig innhold i utdannelsessystemet for øvrig.

Disse medlemmer er enig i at den viktigste begrunnelse for å satse på en omfattende etter- og videreutdanningsreform for voksne er stadig økende komp-

etansekrav både i næringslivet og i offentlig sektor. Det er derfor viktig at den praktiske utforming av utdanningsreformen tar sitt utgangspunkt i behovet for øket kompetanse på den enkelte arbeidsplass og hos den enkelte arbeidstager, og ikke i et ønske om en generell permisjons- og velferdsreform. Disse medlemmer har merket seg at OECD i sin halvårslige rapport (referert i Aftenposten 18. november 1998) har advart Norge mot å gjennomføre nye kostbare reformer som reduserer tilbudet av arbeidskraft. Disse medlemmer mener at denne understrekningen av problemene i norsk økonomi tilsier at det må legges vekt på tilbud som gjør det mulig for den enkelte å kombinere opplæring og arbeide.

Disse medlemmer legger også vekt på at kompetanseutvikling er viktig for den enkeltes muligheter til å realisere interesser og evner - utover den positive effekt kompetanseutvikling kan ha for den enkelte i egenskap av arbeidstager. Kompetanseutvikling vil også være av stor betydning når det gjelder å hjelpe dem som er utenfor arbeidsmarkedet tilbake til arbeidslivet. En opplæringsreform for voksne vil også kunne ha positiv betydning for likestillingsarbeidet. Disse medlemmer mener derfor at en sterkere satsing på kompetanseutvikling må ta sikte på å omfatte alle, uansett tilknytning til arbeidsmarkedet.

Kompetanseoppbygging er spesielt viktig for dem med liten formell utdanning. Samtidig er det viktig å ta konsekvensene av at personer med videregående eller høyere utdanning har et tiltagende behov for faglig oppdatering gjennom etter- og videreutdanning. I utredningen "Med viten og vilje" (NOU 1988:28) heter det innledningsvis at "Utfordringen for norsk kunnskapspolitik er at landet ikke får nok kompetanse ut av befolkningens talent". Disse medlemmer mener at den samme utfordring er til stede når det nå skal satses på en omfattende kompetansereform. Et systematisk arbeide på denne sektor må også ta hensyn til at behovene vil variere mellom ulike grupper, ulike bedrifter og ulike bransjer. Det er derfor viktig at en nasjonal handlingsplan for kompetanseutvikling og voksenopplæring legger opp til fleksible løsninger, og ikke gjør forsøk på å lage standardløsninger som skal passe for alle.

Disse medlemmer mener at behovet for videre- og etterutdanningsstilbud for voksne forutsetter et bredt spektrum av muligheter, dvs. gjennom offentlige tilbud (både innenfor videregående opplæring og høyere utdanning), private skoletilbud (både innenfor allmennfag og yrkesfag) og andre voksenopplæringsstilbud i regi av studieforbund/fjernundervisning og andre kursarrangører. Disse medlemmer mener at kvaliteten på tilbudene - og ikke eierform eller organisering - må være det avgjørende og kan derfor ikke være med på å gi offentlige og såkalte "ikke kommersielle" tilbud noen "forkjørsrett" når det gjelder muligheten til å være med på å dekke behovet for etter- og videreutdanning for voksne. Disse medlemmer mener at det er en avgjørende forutsetning at man

får full likestilling mellom de forskjellige typer tilbud når det gjelder finansiering (f.eks. forbud mot kryssubsidiering), kvalitetskrav og godkjennelseskrav.

Disse medlemmer har merket seg at det i arbeidslivet allerede investeres betydelige midler i kompetanseutvikling. Kap. 16 i Hovedavtalen mellom NHO og LO representerer ikke bare en verdifull understrekning av enigheten om å prioritere kompetanseoppbyggingen, men angir også en forpliktende strategi for et fortsatt samarbeide om opplæring. Disse medlemmer konstaterer at bedriftene fortsatt vil være en viktig opplæringsarena - kanskje den viktigste og mest naturlige opplæringsarena for mange arbeidstagere. Skal kompetansereformen bli vellykket, er det derfor en forutsetning at partene i arbeidslivet videreutvikler det etablerte opplæringssamarbeide.

Disse medlemmer mener at de forskjellige deler av kompetansereformen i hovedsak bør finansieres etter samme modell, dvs. gjennom midler fra partene i arbeidslivet slik partene har signalisert vilje til, gjennom nye støtteordninger i Lånekassen og evt. også gjennom andre tilskudd fra det offentlige. Det bør etableres et system med studieavgifter og stykkprisfinansiering, både for å sikre likestilling mellom de forskjellige tilbud og for å motvirke at offentlige budsjettproblemer blir en hemsko for utvikling av gode tilbud i offentlig regi. Disse medlemmer vil komme tilbake til den endelige utforming av finansieringsformene senere, men vil allerede nå anbefale en videre utvikling av et eget kompetansehevingsprogram for små og mellomstore bedrifter, administrert og finansiert innenfor SND. Det er også etter disse medlemmers mening ønskelig å arbeide videre med tiltak som kan stimulere både bedriftene og den enkelte til å satse på kompetanseheving, f.eks. gjennom en ordning med overprisavskrivning for investeringer i etter- og videreutdanning og gjennom å gjøre det mulig for enkeltpersoner å opprette en egen utdannelseskonto med skattespårefordel.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere ordninger med overprisavskrivninger for investeringer i etter- og videreutdanning og åpne muligheter for at enkeltpersoner kan opprette egne utdannelseskonti med skattespårefordel."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Dokument nr. 8:71 (1994-95) om lovfestet rett til etter- og videreutdanning og Innst. S. nr. 133 (1995-96). Stortinget vedtok å be Regjeringen om å legge frem en stortingsmelding. I innstillingen drøftet flertallet dessuten de ulike forslagene fra Sosialistisk Venstreparti i Dokument nr. 8:71 (1994-95) og understreket blant annet at en individuell permisjonsrett er ett av de viktigste spørsmålene som må avklares.

Begrepsbruk

Komiteen merker seg at det foreslås å endre begrepsbruken slik at all kompetansegivende utdanning skal defineres som grunnutdanning. Komiteen vil understreke at dette ikke bare er et spørsmål om språkbruk, men i vesentlig grad et uttrykk for profilerings- og vektlegging. Komiteen frykter at denne endring av begrepsbruk kan føre til en utydeliggjøring av de faglige, pedagogiske og organisatoriske utfordringene en står foran når nye grupper skal inn i kompetansegivende utdanningsløp. Komiteen mener derfor at en bør holde fast på tidligere definisjoner.

2.2 Grunnskoleopplæring

Komiteen viser til at antall voksne som mangler formell utdanning på grunnskolenivå, er anslått til nærmere 90000 i meldingen. Komiteen antar at voksne som vil ønske opplæring på grunnskolenivå, trenger en formell utdanning som grunnlag for opptak til videregående skole. Voksne som vil ha vurdert sin kompetanse i forhold til fagplanene i grunnskolen, er antakelig mest opptatt av en godkjenning i forhold til framtidige muligheter på arbeidsmarkedet. Disse vil derfor i mindre grad være opptatt av å følge et eget opplæringsløp i skole fram mot grunnskoleeksamen.

Komiteen antar derfor at andelen voksne som vil søke opplæring på grunnskolenivå i skole vil få et mindre omfang.

Et grunnleggende prinsipp i norsk utdanningspolitikk har vært den individuelle retten til opplæring. Komiteen mener at en tilsvarende rett må gjøres gjeldende for voksne som av ulike grunner ikke har fått fullført grunnskoleutdanning.

Komiteen mener i tillegg at den individuelle retten skal omfatte også voksne som har vært igjennom grunnskolen, men som har særlige grunner til å etterspørre slik opplæring. Dette kan f.eks. gjelde voksne med store lese- og skrivevansker eller voksne innvandrere som trenger grunnskoleopplæring.

Komiteen mener det er rimelig at også disse voksne bør kunne gis individuell rett til grunnskoleopplæring. Det må i så fall være en plikt for kommunene å legge til rette for at også disse voksne får grunnskoleopplæring. Komiteen ber departementet komme tilbake med en vurdering av dette i en lovproposisjon. Komiteen fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett for voksne til grunnskoleopplæring.

Stortinget forutsetter at kommunenes ekstraavgifter ved en individuell rett for voksne til grunnskoleopplæring dekkes av staten."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener dessuten at kommunene bør

utvikle ulike opplæringstilbud til voksne. Dette kan gjøres som heltidsløp eller ulike delkurs som kan kombineres med hel eller delvis yrkesaktivitet. Kommunene må i samarbeide med arbeidsplassene, opplysningsorganisasjonene og fjernundervisningsinstitusjonene legge til rette for at arbeidsplassen kan være læringsarena for voksne som skal skaffe seg formell grunnskoleeksamen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med opplegg for gjennomføring av kunnskapsløftet knyttet til grunnskoleopplæring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på det forhold at man har en individuell rett til grunnskole og at selv om kommunen pålegges å sørge for at et slikt tilbud eksisterer ikke betyr at kommunen selv må drive dette tilbudet. Private aktører, studieforbund osv. skal kunne stå som arrangør av tilbudet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Kommunene kan etter anbudskonkurranse inngå avtaler med private arrangører for å dekke behov for tilpassede tilbud for voksne innen grunnskoleopplæring."

Komiteens medlemmer fra Høyre vil komme tilbake til den konkrete utforming av den individuelle retten til grunnskoleopplæring når det foreligger en lovproposisjon. Disse medlemmer vil imidlertid allerede nå understreke at det må være en forutsetning at kommunenes utgifter ved en slik utvidelse av retten til grunnskoleopplæring skal dekkes av staten. Når det for øvrig gjelder opplegget av grunnskoleopplæring for voksne, vil disse medlemmer legge til grunn at man skal følge de vanlige læreplaner. I den grad det er ønskelig eller nødvendig med spesiell tilpasning av undervisningen, bør dette skje gjennom bruk av voksenpedagogiske metoder og tilpassede undervisningsopplegg - ikke gjennom endringer i faglig innhold og faglige krav.

Disse medlemmer mener at kommunene om ønskelig kan la andre arrangører stå for den praktiske gjennomføring av grunnskoletilbud for voksne.

2.3 Videregående opplæring

Komiteen merker seg at Regjeringen anslår at det er om lag 265 000 voksne som kan tenke seg utdanning i videregående skole for å få studiekompetanse eller fagbrev. En sentral del i Reform 94 var å gi 16-19-åringene en individuell rett til tre år i videregående skole. Retten er for visse grupper utvidet til å gjelde fire eller fem år. Dette var en viktig milepæl i norsk utdanningspolitikk.

Komiteen merker seg at Regjeringen foreslår å pålegge fylkeskommunene å tilby utdanning til voksne

innenfor rammen av 375 pst. av et gjennomsnittlig årskull. Videregående opplæring er nøkkelen til studier og arbeid. Det er dette nivået som gjennom fagbrev sertifiserer til yrker og gjennom ulike studieretninger gir studiekompetanse. For mange voksne er derfor videregående opplæring avgjørende for videre yrkeskarriere eller nødvendig åpning til nye utdanningsveier.

Komiteen er enig med Regjeringen i at de allmenne teoretiske krav til kunnskap øker i de fleste arbeidsforhold. Allikevel vil komiteen understreke at for å legge forholdene til rette for et stort antall voksne, må opplæringstilbudene yrkesrettes bedre.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil understreke at offentlig grunnskoleutdanning og utdanning på offentlig videregående skole skal være gratis for brukerne. Det skal ikke være anledning til å kreve betaling i form av skolepenger.

Flertallet mener likevel at utdanningstilbud tilrettelagt med grunnlag i læreplanene for videregående skole, men skreddersydd for å dekke etterspørselen fra en eller flere virksomheter, kan tas som oppdragsundervisning der kostnadene bæres av virksomhetene.

Flertallet viser til at det er etablert ressurs- og kompetansesentra i flere fylkeskommuner. Flertallet mener at disse kan utvikles videre som bindeledd mellom de videregående skolene og næringslivet for den delen av kompetansehevingen som kan tilbys som oppdragsundervisning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at situasjonen i dag er den at svært få fylkeskommuner har et omfang på sine tilbud opp mot 375 pst. Den vanligste begrunnelsen fra fylkeskommunene er at voksne ikke etterspør videregående opplæring. Når voksne ikke etterspør utdanning som forventet, reduserer fylkeskommunene tilbudet, noe som igjen fører til at ytterligere færre etterspør. Dette kan bli en ond sirkel. I en rekke fylker skreddersys privat, kommersiell opplæring på videregående skoles nivå både i fylkeskommunal regi, studieforbunds- og privat regi. De private tilbudene dekker således store deler av den etterspørselen som fylkeskommunene ikke fanger opp. Dette kan tyde på at det ikke er etterspørselen det skorter på.

Disse medlemmer mener derfor at individuell rett til videregående opplæring også må omfatte voksne som ikke tidligere har fått tilbud om eller fått anledning til å fullføre videregående opplæring/fagopplæring.

Disse medlemmer antar at det er lite realistisk å regne med at fylkene kan dekke voksne søkeres etterspørsel etter videregående opplæring innenfor 375 pst.-rammen. Problemet i dag er at de fleste fylker ikke oppfyller 375 pst.-rammen. Det er derfor vanskelig å se at Regjeringens forslag om å gi fylkeskommunen

lovfestet plikt til å tilby videregående opplæring innenfor 375 pst.-rammen vil endre situasjonen. Disse medlemmer er enig i Høyres merknad nedenfor om dette.

Disse medlemmer ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med opplegg for gjennomføring av kunnskapsløftet knyttet til videregående opplæring.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett for voksne til videregående opplæring."

Disse medlemmer mener at fylkeskommunene må pålegges å ha det nødvendige antall plasser. Dersom en velger å utvide retten til videregående opplæring til også å omfatte voksne, unngår en også en videre diskusjon om et bestemt minsteomfang som fylkeskommunene skal planlegge for.

Disse medlemmer mener at kommunene og fylkeskommunene skal pålegges å utvikle ulike opplæringstilbud for voksne. Dette kan gjøres som komprimerte heltidsløp og som ulike delkurs som kan kombineres med hel eller delvis yrkesaktivitet.

Disse medlemmer legger sterk vekt på at dersom ikke det offentlige gir alle som er utenfor arbeidslivet, bl.a. funksjonshemmede, en individuell juridisk rett til utdanning, vil vi kunne oppleve økende forskjeller mellom de som får etter- og videreutdanning og de som ikke får slik utdanning.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at Regjeringen foreslår å gi fylkeskommunene en lovfestet plikt til å gi voksne som ikke har fullført videregående opplæring, og som ønsker det, tilbud om dette. Dette er i samsvar med innstillingen fra Buerutvalget, noe også høringsuttalelsene generelt har sluttet seg til.

Disse medlemmer viser til at det ved innføringen av Reform 94 ble lagt inn tilstrekkelige midler i rammeoverføringene til fylkeskommunene til å finansiere videregående opplæring. Overføringen var beregnet å gi rom for at minimum 375 pst. av et gjennomsnittlig årskull 19-20-åringer kunne få videregående opplæring. På tross av dette har omfanget fra 377 pst. i 1994 sunket til i underkant av 350 pst. i 1998. Denne utviklingen ser ut til å fortsette.

Disse medlemmer støtter Regjeringens forslag om å lovfeste fylkeskommunens plikt til å tilby tilrettelagt videregående opplæring til alle voksne som mangler og ønsker det. Disse medlemmer ber Regjeringen om snarest mulig å fremme en lovproposisjon om dette, finansiert innen de økonomiske rammer som er lagt inn i rammeoverføringen til videregående opplæring, dvs. 375 pst.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen er i gang med en gjennomgang av kriteriene i omfangsforordningen i tråd med Stortingets merknader i Innst. O. nr. 70 (1997-98) og ber om at Regjeringen på bakgrunn av

dette arbeidet kommer tilbake til innretningen på overføringene til fylkeskommunen ved en utvidet plikt i den kommende lovproposisjonen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en lovproposisjon om lovfestet plikt for fylkeskommunene til å tilby tilrettelagt videregående opplæring for alle voksne som ikke har slik opplæring fra før. Plikten forutsettes finansiert innenfor de økonomiske rammer som er lagt inn i inntektsoverføringene i forbindelse med Reform 94."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at Regjeringen foreslår å pålegge fylkeskommunen å tilby utdanning til voksne innenfor 375 pst. av et gjennomsnittlig årskull. Disse medlemmer støtter dette, men vil samtidig peke på at barn og unge skal ha en fortrinnsrett til utdanning.

Disse medlemmer vil understreke at det forhold at fylkeskommunen pålegges å sørge for at et tilbud eksisterer ikke betyr at fylkeskommunen selv må drive dette tilbudet. Private aktører, studieforbund osv. skal kunne stå som arrangør av tilbudet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Fylkeskommunene kan etter anbudskonkurranse inngå avtaler med private arrangører for å dekke behov for tilpassede tilbud for voksne innen videregående opplæring."

Disse medlemmer vil påpeke at det er viktig at fylkeskommunen sørger for tilbud som er spesielt innrettet mot voksne. Dette kan gjøres som komprimerte heltidsløp, og som ulike delkurs som kan kombineres med hel eller delvis yrkesaktivitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre regner med at området videregående opplæring kommer til å få en helt sentral plass i en kompetansereform for voksne. Tilbud på dette nivået vil sannsynligvis vise seg som svært aktuelle for mange arbeidstagere, som ikke nødvendigvis ønsker seg teoretisk pregede tilbud. Disse medlemmer antar at muligheten til å følge/gjennomføre enkelte kurs vil være mer aktuell - og mer relevant for mange arbeidstageres arbeidssituasjon og ønsker om kompetanseheving - enn det å gi seg i kast med et treårig videregående løp.

Disse medlemmer antar at det er lite realistisk å regne med at fylkene kan dekke voksne søkeres etterspørsel etter videregående opplæring innenfor 375 pst.-rammen. Problemet i dag er at de fleste fylker ikke oppfyller 375 pst.-rammen. Det er derfor vanskelig å se at Regjeringens forslag om å gi fylkeskommunen lovfestet plikt til å tilby videregående opplæring innenfor 375 pst.-rammen vil endre situasjonen. Disse medlemmer støtter ikke tanken om å innføre en individuell rett til videregående opplæring for voksne

som ikke tidligere har fullført slik opplæring. Det er ikke forsvarlig å vedta en slik lovfestet rett uten at man har noen oversikt over hvilke økonomiske eller kapasitetsmessige problemer en slik utvidelse av den lovfestede rett vil medføre i praksis.

Videregående opplæring for voksne bør finansieres etter samme modell som de øvrige deler av kompetansereformen, kfr. Høyres generelle merknader under pkt. 2.1. Disse medlemmer henviser til omtale under samme punkt også når det gjelder hvorledes man skal tilfredsstille etterspørselen etter videregående opplæring for voksne.

2.4 Høyere utdanning

Komiteen legger til grunn at de høyere utdanningsinstitusjonene vil få en helt sentral rolle i gjennomføring av reformen. Det er ved disse institusjonene vi finner en vesentlig del av den kompetanse og faglige virksomhet på høyt nivå som er en forutsetning for at reformen skal lykkes.

Komiteen viser til at behovene for etter- og videreutdanningstilbud vil variere sterkt. Imidlertid er det viktig å sette universiteter og høyskoler i stand til å tilby etter- og videreutdanning.

For å sikre nødvendig fleksibilitet og tilpasning til brukernes behov, mener komiteen at institusjonene innenfor høyere utdanning må stå fritt til å utarbeide forskjellige etter- og videreutdanningstilbud innenfor sine fagområder - uten noen ytterligere godkjenning fra departementets side. Forutsetningen for dette må imidlertid være at de nye oppgavene innenfor etter- og videreutdanning ikke går på bekostning av institusjonenes tradisjonelle forpliktelser når det gjelder forskning og undervisning.

Komiteen ønsker å stimulere til et tettere samarbeid mellom de ulike aktører, eksempelvis vil regionale læringsnett være en positiv organisasjonsform.

Etter- og videreutdanningstilbudene må holde nødvendig faglig kvalitet og et tilstrekkelig høyt nivå. Det må være opp til utdanningsinstitusjonene eller organisasjonene selv å utvikle utdanningsopplegg og programmer tilpasset den enkelte og arbeidslivets behov. De må dessuten hele tiden kvalitetssikre sine tilbud.

Komiteen vil understreke at de nye oppgavene ikke skal gå på bekostning av utdanningstilbud rettet inn mot unge som får sin førstegangsutdanning. Komiteen vil likevel understreke at det er nødvendig at alle høyere utdanningsinstitusjoner foretar en kritisk gjennomgang av sine fagtilbud, den faglige innretningen av de ulike tilbudene og måten å organisere utdanningstilbudene på, for å vurdere om disse samsvarer med studentenes og andre utdanningssøkendes ønsker og behov. Komiteen vil understreke at en slik gjennomgang også må legge vekt på disse institusjonenes kulturelle og historiske ansvar for å ta vare på og utvikle fag og fagområder som bare etterspørres av et fåtall.

Komiteen ser videre positivt på at universitetene og høyskolene har satt i gang et arbeid for en nasjonal

overbygning for nettverkssamarbeid gjennom det såkalte Norgesuniversitetet.

Komiteen vil understreke at myndighetene må ha et særskilt ansvar for at det skjer en videreutvikling av IKT-infrastrukturen mellom universitetene og høyskolene, slik at denne gir et godt grunnlag for fjerndervisning og nettbasert opplæring. Komiteen har merket seg at Regjeringen vurderer å etablere utviklingsprogrammer og finansieringsordninger for å stimulere til økt bruk av IKT i opplæring og utvikling av fleksible og brukertilpassede opplæringstilbud, voksenpedagogiske metoder og mediepedagogikk, og understreker at det er viktig at dette blir gjort.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener departementet bør sette av ressurser samt støtte utvikling og implementering av fjernundervisningstilbud ved de offentlige institusjonene. Flertallet vil understreke at Sentralorganet for fjernundervisning på universitets- og høyskolenivå (SOFF) må spille en viktig rolle i dette arbeidet.

Flertallet understreker samtidig viktigheten av et samarbeid mellom institusjonene, når det gjelder fjernundervisning og nettverksbasert opplæring, videreutvikles. Flertallet vil i den sammenheng peke på allerede etablerte nettverksamarbeid om IT-basert studietilbud, så som NITOL.

Flertallet ber Regjeringen etablere en ordning med økonomisk støtte til utvikling av nettbasert opplæring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at de høyere utdanningsinstitusjonene sikres den nødvendige fleksibilitet i forhold til justering av arbeidstokken, og vil vise til sine innledende merknader om dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre er enig i at universiteter og høyskoler må ha en viktig plass i en nasjonal satsing på kompetanseutvikling. Disse medlemmer har derfor med tilfredshet merket seg at både Universitetsrådet og Høgskolerådet har gitt klart uttrykk for vilje til satsing på dette område og vilje til samarbeide med arbeidsliv og andre brukere. De to rådene har tatt til orde for at det etableres en overbygning som kan bidra til å koordinere etter- og videreutdanningstilbudene ved universiteter og høyskoler, og som også kan tjene som en møteplass mellom arbeidslivets organisasjoner og universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer ser dette som en interessant tanke, som det bør arbeides videre med. Disse medlemmer legger vekt på at universiteter og høyskoler så langt som mulig skal kunne imøtekomme brukernes behov for tilbud på høyere nivå. Skal dette bli mulig, må det åpnes for stor fleksibilitet også når det gjelder samarbeide institusjonene

imellom eller mellom institusjonen(e) og andre, enten det gjelder andre kursarrangører og/eller brukergrupper.

Disse medlemmer vil understreke at det må være mulig for universiteter og høyskoler å ivareta sine forpliktelser innenfor etter- og videreutdanning uten derved å skulle kaste om på undervisningsopplegg og -metoder i den vanlige undervisningen.

Disse medlemmer har merket seg at det synes å være betydelig usikkerhet om hvorledes finansieringen av en satsing på etter- og videreutdanning skal skje - spesielt når det gjelder institusjonenes adgang til å innkreve studieavgifter sett i forhold til det generelle prinsipp om at høyere utdanning ved offentlige utdannelsesinstitusjoner er gratis. Disse medlemmer mener at det er naturlig å legge til grunn at "voksne" studenter - som det allerede finnes en rekke av innenfor høyere utdanning i dag - behandles på linje med "vanlige" studenter når de deltar i institusjonens vanlige undervisningstilbud, dvs. at de ikke betaler studieavgift. Når det derimot er snakk om spesielle etter- og videreutdanningstilbud - enten de er fremkommet på institusjonens eget initiativ eller som resultat av oppdrag utenfra - er det naturlig at det innkreves en studieavgift som dekker de reelle omkostninger, kfr. generelle merknader under pkt. 2.1 om likebehandling av de forskjellige typer tilbud.

Egenbetaling ved høyere utdanning

Komiteen mener at høyere utdanning ved offentlige utdanningsinstitusjoner fortsatt skal være gratis. Det skal ikke tas egenbetaling av voksne som nytter seg av utdanningstilbud rettet mot utdanningssøkere generelt.

Utdanningstilbud som er særlig rettet inn mot kompetansebehovet i bestemte virksomheter, bransjer eller andre oppdragsgivere, skal som hovedregel finansieres av brukerne. Når slike tilbud gjøres tilgjengelige for andre enn oppdragsgiverne, skal det være anledning til å kreve egenbetaling.

Institusjoner skal også selv kunne utvikle betalte etterutdanningstilbud som det er behov for i offentlig og privat sektor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at myndighetene må legge til rette slik at de offentlige utdanningsinstitusjonene blir i stand til å utvikle og levere konkurransedyktige tilbud innen etter- og videreutdanning. Regelverk som hindrer eller vanskeliggjør institusjonens mulighet til å utvikle tilbud innenfor etter- og videreutdanning som etterspørres, må avskaffes. Institusjonene har i dag mulighet til å kreve egenbetaling/egenandeler for såkalt oppdragsundervisning.

Disse medlemmer mener det må settes inn tiltak både på tilbuds- og etterspørselssiden for at disse institusjonene skal få nødvendig incitament til å utvikle

utdanningstilbudene i et livslangt læringsperspektiv. Utdanningsinstitusjonene må få tilført penger slik at de kan utvikle tilbud som faglig og pedagogisk er organisert som etter- og videreutdanningstilbud.

Disse medlemmer mener det er nødvendig at det legges til rette for at enkeltpersoner, private og offentlige virksomheter gjennom sine definerte behov for kompetanseheving og etterspørsel etter utdanning vil påvirke utdanningsinstitusjonenes tilbud. Disse medlemmer mener derfor at offentlige midler også skal brukes til å stimulere etterspørselen. Det er spesielt viktig at enkeltpersoner som av ulike grunner i perioder ikke er del av det ordinære arbeidsliv, gjennom offentlige finansieringsordninger gis muligheter til å etterspørre utdanning.

Komiteens medlemmer fra Høyre henviser til sin generelle merknad om høyere utdanning.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti har merket seg at det er etablert nye private tilbydere som hovedsakelig retter seg inn mot etter- og videreutdanning. Dette er en utvikling som det er grunn til å se med bekymring på fordi utdanning kommersialiseres og vi får en spredning av begrensede ressurser. Dette kan i verste fall føre til at en ikke utnytter ressursene på best mulig måte. Det kan også føre til dårligere kvalitet på tilbudene. Dette medlem mener derfor at institusjoner som ønsker å tilby utdanning, skal underlegges en offentlig godkjenningsordning. Dette skal være en generell kvalitetsikringsgodkjenning. Utdanningsinstitusjoner som har fått slik godkjenning skal selv stå fritt til å utvikle aktuelle utdanningsprogrammer.

2.5 Kompetanseutvikling i bedriftene

Komiteen legger til grunn, slik partene i arbeidslivet gjør, at etter- og videreutdanning er et særlig viktig virkemiddel i utviklingen av bedriftenes konkurranseevne og kvaliteten i det offentlige tilbudet. Utviklingen av kompetanse må bygge på virksomhetenes nåværende og framtidige behov og ta hensyn til de målorganisasjonene har for sin virksomhet. Både virksomheten og den enkelte ansatte har interesse av etter- og videreutdanning, og de må således ta ansvar for utviklingen av sin kompetanse. Hver virksomhet må kartlegge sin faktiske nåsituasjon så vel som framtidige behov og sørge for at det iverksettes aktuelle opplæringstiltak eller gjøres bruk av andre virkemidler. Dette må gjelde i privat sektor så vel som i det offentlige.

Komiteen mener det må legges opp til en fleksibel tilrettelegging av kompetanseutviklingen, blant annet er det viktig å utvikle og utnytte mulighetene som ligger i en offensiv bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi til opplæring.

Komiteen viser til at man vet lite om omfanget av kompetanseheving i mindre virksomheter, men at det

er grunn til å tro at omfanget gjennomgående er lavere enn i større enheter. Bedrifter med under ti ansatte representerer 93 pst. av det totale antallet bedrifter i Norge og står for i underkant av 40 pst. av sysselsettingen i privat sektor. Det er derfor svært viktig at også denne typen bedrifter tar del i kompetanseutviklingen. Men mange mindre virksomheter vil ha problemer med å ta ut ansatte fra den daglige driften for kompetanseheving.

Komiteen viser til at enmannsbedriftene, som for en stor del utgjøres av virksomheter innenfor primærnæringene, forskjellige håndverksfag og tjenesteyting, utgjør en gruppe med spesielle utfordringer, og det er viktig at det offentlige tiltak innrettes slik at også disse kan oppnå kompetanseheving.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det offentlige bør bidra med spesielle stimulerings tiltak rettet mot små og mellomstore bedrifter.

Flertallet mener det er viktig at staten bidrar med økonomiske midler til utviklingskontrakter slik meldingen skisserer, og vil be Regjeringen styrke SNDs innsats når det gjelder kompetanseutvikling/etter- og videreutdanning i små og mellomstore bedrifter.

Flertallet fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen legge opp til at en større andel av de ulike tilskudds- og støtteordninger forvaltet av SND blir rettet inn mot kompetanseheving i små og mellomstore bedrifter."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er av den oppfatning at fleksibiliteten i næringslivet er for lite ivaretatt i Regjeringens forslag til kompetansereform, dette gjelder særlig i forhold til små og mellomstore bedrifter. Dagens arbeidsmiljølov skaper store problemer, særlig for denne gruppen, da arbeidsgivernes mulighet til å ansette midlertidig er svært begrenset. Årsaken er at arbeidsgiver ikke kan ansette en person på midlertidig kontrakt for å avhjelpe perioder med stor aktivitet. Bedriftene er usikre på om de blir juridisk bundet til å ansette arbeidstakerne i fast stilling. Bestemmelsene bidrar derfor til økt bruk av overtid som igjen utløser konflikter med overtidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven. Disse problemene vil kunnes forsterkes ytterligere ved en reform - hvor behovet for økt mulighet til midlertidige ansettelser og vikarbruk vil være betydelig.

Disse medlemmer foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om en tilpassing av arbeidsmiljøloven slik at lovregler for midlertidige ansettelser, vikarer og overtidsbruk gjøres mer fleksible."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig at bedriftene selv ser behov for etter- og videreutdanning av sine ansatte, og er positive og fleksible i denne forbindelse.

Disse medlemmer vil også understreke at Fremskrittspartiet er motstander av tiltak som vil gjøre næringslivets rammebetingelser enda dårligere enn de er pr. i dag. Det vises til at Fremskrittspartiet er negative til rigide lovfestede rettigheter til permisjoner. Disse medlemmer vil også gå imot forslag som pålegger bedriftene å betale utdanning for sine ansatte (eller lønn under utdanning) utover det bedriften selv velger å tilby.

Komiteens medlemmer fra Høyre henviser for øvrig til sine uttalelser om et kompetansehevingssprogram for små og mellomstore bedrifter under punkt 2.1.

2.6 Realkompetanse

Komiteen legger til grunn at etter- og videreutdanningsreformen tar opp to typer dokumentasjon av realkompetanse. På den ene siden vil det være dokumentasjon av realkompetanse rettet mot arbeidslivet. Dette kan være kompetanse som trengs for å utøve et spesielt yrke, inneha en spesiell stilling eller mer generelt rettet mot en bransje. På den annen side er det dokumentasjon av realkompetanse rettet mot opptak til kompetansegivende utdanning.

Universitets- og høyskoleloven bygger på et system hvor opptak til studiene skjer på grunnlag av generell studiekompetanse. Dette er definert som fullført og bestått videregående opplæring med de krav til fag-sammensetning og timefordeling som departementet fastsetter.

Komiteen mener at det må utvikles systemer som gjør det mulig for voksne å få opptak til høyere utdanning på grunnlag av realkompetanse eller en blanding av formell kompetanse og realkompetanse.

Komiteen går inn for at de enkelte høyere utdanningsinstitusjoner selv skal utarbeide et system for opptak basert på realkompetanse eller en kombinasjon av formal- og realkompetanse. Regelverket skal gjelde både ordinære studier og tilbud opprettet som etter- og videreutdanning. Departementet skal for å sikre mest mulig likebehandling gi veiledende retningslinjer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, mener at voksne som ønsker å få prøvd sin realkompetanse, ikke behøver å gå veien om de vanlige prøveordningene som er etablert for dem som har valgt de ordinære utdanningsinstitusjonene fram til formell kompetanse. Videre mener flertallet at vurdering av realkompetanse i forhold til godkjente læreplaner skal skje av en godkjent utdanningsinstitusjon. Personer som ber om å få vurdert sin realkompetanse, trenger ikke underlegges de vanlige eksamensordningene. Utdanningsinstitusjonene skal på bakgrunn av regler

fastsatt av departementet foreta en skjønnsmessig vurdering. Dersom utdanningsinstitusjonen mener at realkompetansen ikke dekker de sentrale delene av læreplanen for faget, skal de redegjøre for hvilke deler som må suppleres og på hvilken måte denne delen kan oppfylles.

Et flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener realkompetanse bør omfatte bl.a. kunnskaper og erfaringer som en person har tilegnet seg ad ulike veier, tradisjonell opplæring, arbeidserfaring, omsorgsarbeid, "egne" studier, kulturelle og sosiale erfaringer med mer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener at vedtak av grunnskoler og videregående skoler om realkompetanse skal kunne klages inn for egne regionale nemnder. Nemnda skal kunne omgjøre institusjonens vedtak. Nemnda skal ha representanter fra utdanningsinstitusjonene og partene i arbeidslivet.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener prinsipielt at realkompetanse må være et likeverdig opptakgrunnlag til etter- og videreutdanning. Dette flertallet viser i den forbindelse til Innst. S. nr. 80 (1997-98) om hjelpepleierutdanningen i Orkdal.

Dette flertallet går på denne bakgrunn inn for at det iverksettes forsknings- og utviklingsbaserte forsøk med etter- og videreutdanning ved universiteter og høyskoler. Forsøkene vil gjelde tilpasning av undervisningen til studenter som har tilegnet seg kunnskap på en annen måte enn den tradisjonelle. Hensikten er å få kartlagt om opptakskrav til etter- og videreutdanning er meningsfullt eller om de kan erstattes med en tettere oppfølging underveis i utdanningen.

Dette flertallet legger til grunn at en helt sentral del av reformen blir å lage et system som gir voksne anledning til å dokumentere sin realkompetanse. En dokumentasjonsordning vil etter dette flertallets mening omfatte følgende områder:

- etablere et system som gir voksne rett til å dokumentere sin kompetanse i forhold til godkjente fag- og læreplaner i skolen og i høyere utdanning
- et system som gir voksne rett til å bli tatt opp til utdanning basert på realkompetanse i stedet for formell utdanningsbakgrunn
- et system der realkompetanse kan gi avkorting av utdanninger
- et system der realkompetanse kan erstatte formelle utdanningskrav til bestemte arbeidsoppgaver eller

til yrker uten at realkompetansen nødvendigvis blir vurdert i forhold til de generelle planene som danner grunnlag for den formelle utdanningen

Flertallet fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen etablere et system som gir voksne rett til å dokumentere sin realkompetanse uten å måtte gå veien om tradisjonelle prøveordninger."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at vedtak om realkompetanse som er gjort av en høyere utdanningsinstitusjon, skal kunne ankes inn for en egen landsdekkende nemnd. Nemnda skal ha representanter fra utdanningsinstitusjonene og partene i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre mener at en viktig forutsetning for at alle skal kunne ta del i kompetanseutvikling, er at det etableres et system slik at voksne kan få dokumentert og anerkjent sin realkompetanse. Systemet bør ha legitimitet både i arbeidslivet og i utdanningssystemet. Dokumentasjonssystemene bør omfatte både den kompetanse som trengs for å utøve et spesielt yrke, inneha en spesiell stilling eller mer generelt rettet mot en bransje og kompetanse rettet mot opptak og innpassing til kompetansegivende utdanning. Det er derfor viktig at det videre arbeid med å få på plass et slikt system skjer i et samarbeid med arbeidslivet.

Etter de ordninger som gjelder i dag, har voksne muligheter til å få dokumentert og verdsatt realkompetanse gjennom privatisteksamener og §b20-ordningene.

Disse medlemmer mener at privatistordningene i hele utdanningssystemet må opprettholdes og videreutvikles. Det er viktig at det innenfor alle fagområder der det er praktisk mulig, skal være anledning til å avlegge privatisteksamener for å dokumentere sine kunnskaper og ferdigheter.

Disse medlemmer er enig i at selv en videreutvikling av dagens ordninger ikke gir tilstrekkelige muligheter for voksne til å dokumentere sin realkompetanse. Det må utvikles nye dokumentasjonsordninger som prinsipielt verdsetter realkompetanse som likeverdig grunnlag for opptak og innpassing i utdanningssystemet.

Disse medlemmer legger derfor til grunn at en sentral del av reformen vil være å gi voksne anledning til å dokumentere realkompetanse. En dokumentasjonsordning vil, etter disse medlemmers mening, omfatte følgende områder:

- Et system som gir voksne anledning til å bli tatt opp til utdanning basert på realkompetanse i stedet for formell utdanningsbakgrunn.

- Et system som gir voksne anledning til å dokumentere sin kompetanse i forhold til godkjente fag- og læreplaner i utdanningssystemet.
- Et system der dokumentert realkompetanse kan gi avkorting/uttelling i utdanninger.
- Et system som også gir mulighet for at realkompetanse skal kunne dokumenteres i forhold til arbeidsoppgaver og yrker.

Opptak til høyere utdanning skjer normalt på grunnlag av generell studiekompetanse, definert som fullført videregående opplæring med de krav til fag-sammensetning og tidsfordeling som departementet fastsetter. Disse medlemmer er av den oppfatning at generell studiekompetanse - i tillegg til å være opptaksgrunnlag for høyere utdanning - gir forutsetninger for videre utdanning senere i livet (livslang læring) og grunnlag for å fungere i et arbeidsmarked i rask endring. Disse medlemmer ser derfor ikke grunn til å endre dette.

Disse medlemmer vil peke på at allerede dagens regelverk for opptak til videregående opplæring og til høgre utdanning også gir muligheter for opptak av voksne på grunnlag av dokumentert likeverdig realkompetanse. Det er imidlertid disse medlemmers mening at denne adgangen benyttes i for liten grad. Voksne bør i større grad enn i dag kunne tas opp til høgre utdanning, både grunnutdanning og videreutdanning, på bakgrunn av dokumentert likeverdig realkompetanse. Disse medlemmer er kjent med at utvalget som utreder høgre utdanning (Mjøs-utvalget) allerede har fått et tilleggsmandat for å vurdere opptak til høgre utdanning på bakgrunn av realkompetanse. Utvalget har fått frist til 1. april 1999 for å utrede dette, og disse medlemmer forutsetter at dette raskt følges opp av departementet.

Disse medlemmer har merket seg at det er satt i gang flere forsøk hvor en søker å vinne erfaring med vurdering og dokumentasjon av voksnes realkompetanse. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av dette arbeidet, og ber om at dette arbeidet utvides. Disse medlemmer forutsetter derfor at Regjeringen i forbindelse med handlingsplanen, følger opp arbeidet med utvikling av dokumentasjonsformene for realkompetanse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil henvise til at privatistordningen innen videregående skole har vært et viktig tilbud for de som har ønsket å få dokumentert sin kompetanse og kunnskaper. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at ordningen videreutvikles som et supplement til de andre ordningene som er skissert i meldingen og i komiteens merknader. I arbeidet med konvertering av realkompetanse til formalkompetanse kan en vel utbygget privatistordning være et godt alternativ i mange tilfeller. Skal privatistprøvene kunne fungere hensiktsmessig er det imidlertid nødvendig at de

utføres slik som skissert i meldingens kap. 4.4 alternativ 3.

Når det gjelder dokumentasjon av realkompetanse, mener komiteens medlemmer fra Høyre at omgjøring av erfaringsbasert kompetanse til formell kompetanse i forbindelse med opptak, offentlig autorisasjon o.l. fortsatt som hovedregel må forutsette prøving eller testing gjennom allerede eksisterende ordninger (f.eks. privatistordninger og §p20-ordningen). Dette hovedsyn utelukker selvsagt ikke at det kan foretas tilpasninger for å gjøre ordningene mer egnet for voksne. Disse medlemmer mener at det avgjørende må være resultatet av den gjennomførte prøve - ikke hvorledes den enkelte kandidat har forberedt seg for prøven.

Disse medlemmer henviser også til den adgang universitetsloven åpner for å fravike kravene til generell studiekompetanse og for å godskrive yrkespraksis (kfr. universitetslovens §p45, 2 og 3). Disse medlemmer ser ingen problemer ved at denne adgangen benyttes i større grad enn i dag, under forutsetning av at institusjonen selv har den endelige avgjørelse. Disse medlemmer henviser også til sine merknader under pkt. 2.4 Høyere utdanning, og antar at dette skisserte opplegg for organiseringen av etter- og videreutdanning vil gjøre det mulig for den enkelte å benytte etter- og videreutdanningstilbud ved universiteter og høyskoler selv om den formelle studiekompetanse mangler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at den spesielle prøveavgift (gebyr) for privatister innenfor videregående opplæring bør fjernes for dem som melder seg opp til eksamen i et fag for første gang.

Fagopplæring etter § 20

§p20-ordningen er et godt eksempel på en dokumentasjonsordning som er av stor betydning i dagens system. Komiteen er enig i at denne ordningen skal fortsette. Det betyr at de som går opp etter §p20, ikke skal måtte avlegge en egen prøve i allmennfagene. Komiteen mener dessuten at det må legges til rette for alternative modeller for dokumentasjon av teoriopplæringen. Arbeidsplassen er en viktig arena for denne delen av opplæringen. For flere opplever et obligatorisk skoleliknende opplegg som et uoverstigelig problem. Komiteen mener derfor at utdanningsinstitusjonene og arbeidsplassene skal legge til rette for at denne delen av utdanningen skal kunne gjennomføres på arbeidsplassen. I tillegg til utdanningsinstitusjonene vil studieforbundene og fjernundervisningsinstitusjonene være viktige aktører i arbeidet med å utvikle ulike opplæringsmodeller på arbeidsplassene.

Et flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, mener at det vil

være i overensstemmelse med intensjonene i kompetansereformen å fjerne prøveavgiften (gebyret) for §20-kandidater.

2.7 Individuell rett til utdanningspermisjon

Komiteen sier seg enig med Regjeringen i at det synes å være et faktum at de som allerede har god utdanning, også er de som deltar mest i kompetanseutvikling. Det må være et helt sentralt mål å legge til rette for at alle gis de samme muligheter. En forbedring av permisjonsmulighetene er et sentralt element i gjennomføringen av etter- og videreutdanningsreformen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, legger til grunn at alle arbeidstakere skal ha en individuell rett til utdanningspermisjon. Slik rett vil i seg selv virke motiverende til å prioritere egen kompetanseutvikling. Permisjon bør lovfestes for å sikre likebehandling av alle arbeidstakere og gir arbeidsgivere et felles grunnlag å behandle disse på. En lovfesting av den individuelle retten til permisjon vil være et entydig politisk signal om viktigheten av at alle deltar i kompetanseutviklingen. Dessuten vil en slik rett kunne gi en kombinasjon av rett til permisjon og en plikt for virksomheten til å legge forholdene til rette for arbeidstakeren. Det forutsettes at både arbeidstakere og arbeidsgivere tar hensyn til den enkeltes ønsker og behov opp mot virksomhetens drift.

Voksne er ofte i en slik situasjon at et valg om opplæring er et valg ut fra posisjon og karrieremuligheter på arbeidsmarkedet.

Flertallet fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett til utdanningspermisjon."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringen utrede hvordan finansieringen av den individuelle retten til etter- og videreutdanning best kan tilrettelegges.

Disse medlemmer mener en individuell lovfestet rett til permisjon er nødvendig for å sikre alle arbeidstakere samme rettighet uavhengig av om det er etablert tariffavtale på området. En slik lovfestet rett vil dessuten stille alle arbeidsgivere likt når det gjelder økonomiske forpliktelser. Disse medlemmer vil også understreke at en lovbestemmelse må gi rett til permisjon utover det som bedriften definerer som sitt behov for kompetanseheving. Disse medlemmer erkjenner at en individuell rett må kombineres med en rett til arbeidsgiver om å sette begrensninger for når permisjonen skal kunne tas ut. Arbeidsgiverens begrensningsrett må kun knyttes til forhold som har betydning for bedriftens produksjon, og ikke hvilken type utdanning som det søkes permisjon til.

Disse medlemmer mener at de overordnede permisjonsordninger må tas inn som egne bestemmelser i arbeidsmiljøloven.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre legger vekt på at en får til en balanse mellom arbeidstakers behov for permisjon og de ulempene slike permisjoner kan skape for arbeidsgiver. Disse medlemmer vil komme tilbake til den konkrete utforming av utdanningspermisjonen i forbindelse med lovforslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er motstandere av en individuell lovfestet rett til utdanningspermisjon. Disse medlemmer mener slik permisjon frivillig skal avtales mellom partene i arbeidslivet eller virksomheten og den enkelte arbeidstaker. Virksomheten antas å se fordelene av at den enkelte arbeidstaker skaffer seg kunnskap, som senere kan brukes til beste for virksomheten. Disse medlemmer mener at slike avtaler blant annet kan inneholde eventuell finansieringsbistand fra arbeidsgiver og eventuelle krav om bindingstid til (plikt til å arbeide i) virksomheten.

Dersom en individuell rett til utdanningspermisjon lovfestes, frykter disse medlemmer store konsekvenser, særlig for mange små og mellomstore bedrifter. Dersom Fremskrittspartiets primære synspunkt i denne sak ikke skulle få flertall, mener disse medlemmer følgende begrensninger bør settes:

- Lovfestet rett til permisjon begrenses til inntil ett år, og til å gjelde arbeidstakere om har vært i heltidsarbeid i minimum de siste tre år i samme virksomhet.
- Unntak fra lovfestingen gjøres for nøkkelpersonell og for små bedrifter med under fem årsverk.
- Varslingsfristen for eventuell permisjon skal være minst tre måneder.
- Ulempen for arbeidsgiverne må kunne kompenseres gjennom "plikttjeneste" - dersom arbeidsgiver ønsker dette. Man må altså gi regler for at utdanningspermisjon skal kunne gi plikt til å binde seg til arbeidsgiveren for en periode for eksempel av det dobbelte av utdanningens varighet (ett års utdanning gir to års plikttjeneste).
- Lovfestet rett til utdanningspermisjon skal ikke ledsages av lovfestede krav om finansiering fra virksomhetens side.

Disse medlemmer foreslår:

"Permisjonsrettigheter i forbindelse med etter- og videreutdanning skal ikke lovfestes, men overlates til frivillige avtaler mellom den enkelte bedrift og arbeidstaker."

Komiteens medlemmer fra Høyre henviser til sine generelle merknader under punkt 2.1. Disse

medlemmer har merket seg at Permisjonsutvalget (Thorildsen-utvalget) la frem sin innstilling 7. desember 1998, og at utvalgets forslag er ute til høring. Siden det er vanskelig å skille prinsippet om individuell rett til utdanningspermisjon fra de praktiske ordninger for å gjennomføre en slik rett, mener disse medlemmer at realitetsstandpunkt til spørsmålet om å lovfeste en individuell rett bør utsettes til forslagene om hvorledes retten skal gjennomføres er nærmere vurdert. Disse medlemmer tar derfor ikke stilling til dette nå, men vil avvente høringsrunden og Regjeringens proposisjon om lovfestet utdanningspermisjon.

2.8 Tilrettelegging for voksne m.v.

Komiteen vil peke på nødvendigheten av at de som skal ha det pedagogiske ansvaret, behersker både de forhold som knyttes til arbeidslivet og den enkeltes utdannings situasjon. Det er nødvendig å skolere i voksenpedagogikk, bedriftspedagogikk og nye typer lærerformer som gjør det mulig å kombinere utdanning og arbeid ved å ta utdanning med utgangspunkt i en arbeidssituasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, understreker at målet med en etter- og videreutdanningsreform er å nå flest mulig av befolkningen. Det er en utfordring å bringe kunnskap om reformen til alle. For å lykkes må informasjon om reformen gis både i ulike medier og på arbeidsplassene. Det vil være avgjørende hvordan motivasjons- og informasjonsarbeidet rettes mot den voksne delen av befolkningen. Motivasjons- og informasjonsarbeidet må også stimulere utviklingen av praktisk yrkesrettede opplæringstilbud i samarbeid mellom aktørene på utdanningsiden, bedrifter og andre. Flertallet vil be Regjeringen avsette midler til motivasjons- og informasjonstiltak.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre vil understreke statens eget ansvar som arbeidsgiver når det gjelder å gi egne ansatte gode muligheter for etter- og videreutdanning. Det er spesielt viktig å satse på etterutdanning for lærere på alle plan i utdannelsessystemet. Kompetansereformen vil i seg selv utløse et stort behov for etterutdanning for lærere som skal undervise voksne, men disse medlemmer legger avgjørende vekt på at en helt nødvendig satsing på dette området ikke svekker innsatsen for etterutdanning av lærere i det "ordinære" system.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er tilhengere av at man til en viss grad må motivere og informere om reformen. Disse medlemmer antar imidlertid at media, næringsliv, offentlige virksomheter og fagorganisasjoners opp-

merksomhet rundt reformen vil være betydelig - og at reformen derfor i stor grad vil markedsføre seg selv. Ut over nøkterne bevilgninger til informasjonsskriv, bør bevilgninger til informasjonsformål derfor sterkt begrenses.

Disse medlemmer mener også at en for høy eksponering i en tidlig fase i reformen kan føre til høy etterspørsel mens man fortsatt er i en innkjøringsfase - med de problemer dette vil skape.

Komiteens medlemmer fra Høyre henviser for øvrig til sine generelle merknader under pkt. 2.1.

Komiteen mener at det er viktig å bruke de ressurser og erfaringer som finnes i samfunnet til beste for reformen. Offentlige og private utdanningsinstitusjoner har i likhet med opplysnings- og fjernundervisningsorganisasjonene alle en viktig rolle i reformen.

Mange av de frittstående utdanningsinstitusjonene har lang erfaring med opplæring av voksne. Det er viktig at denne erfaringen blir verdsatt og gjort nytte av også i det videre arbeidet. Komiteen vil legge vekt på at samarbeidet mellom offentlige skoler og utdanningsinstitusjoner og de andre tilbydere av voksenopplæring videreutvikles.

Komiteen vil framheve bibliotekenes viktige rolle i etter- og videreutdanningsreformen. Komiteen viser til at bibliotekene har verdifull kompetanse, og at de har bygd opp nasjonale nettverk som kan være til god hjelp for alle som omfattes av reformen. Komiteen ber Regjeringen legge til rette for at bibliotekene kan bidra i reformen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er et hovedpoeng med en etter- og videreutdanningsreform å ta i bruk de ressurser og erfaringer som finnes i samfunnet. Dette er nødvendig både fordi verken de høyere utdanningsinstitusjonene eller de private aktørene vil kunne klare å dekke hele behovet på kort sikt, og fordi det må etableres desentraliserte tilbud på arbeidsplassene og i distriktene i et omfang som disse institusjonene heller ikke på lang sikt vil kunne forventes å dekke.

Disse medlemmer vil derfor i denne forbindelse legge vekt på at studieforbundene vil være helt sentrale på grunn av den betydelige kompetanse og erfaring som de forvalter på området, og fordi de har et geografisk nettverk. Også andre utdanningsorganisasjoner, mange etablert av arbeidslivets organisasjoner og profesjonsorganisasjoner, folkehøgskoler og videregående skoler, vil måtte trekkes med. For å få et bedre samspill mellom offentlige og private utdanningsinstitusjoner vil disse medlemmer anbefale at det vurderes å etablere et system med samarbeidsavtaler mellom studieforbundene og institusjonene om de tilbudene forbundene gir på videregående og universitets- og høyskolenivå, med sikte på koordinering, kvalitetssikring og kreditering av

gjennomførte kurs. Slik vil studieforbundene anerkjennes som en likeverdig aktør. Studieforbundene vil slik enten være et supplement eller et alternativ til det bestående utdanningsystem. Denne friheten sikrer en fleksibel organisering og brukertilpassede tilbud som setter deltakeren i fokus.

Disse medlemmer viser til at AOF i 1992 søkte Rådet for fagopplæring i arbeidslivet om godkjenning som kursarrangør med eksamensrett etter § 3.3 i Forskrift om fagprøve og svenneprøve i fag under lov om fagopplæring i arbeidslivet av 20. september 1989. Godkjenning ble gitt på nyåret 1993 og varte i praksis fram til 31. desember 1997 da alle gamle fagplaner for §b20-kurs ble trukket tilbake som følge av Reform 94. Eksamensretten falt dermed bort, og dagens prøveforskrift hjemler ikke noen tilsvarende mulighet for kursarrangører til å søke om eksamensrett. Disse medlemmer ber Regjeringen vurdere å gi eksamensrett i en overgangsfase for kursarrangører som deltar i det store løftet det vil bli å innføre etter- og videreutdanningsreformen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å gi eksamensrett i en overgangsperiode for kursarrangører som deltar i etter- og videreutdanningsreformen."

2.9 Finansiering av livsopphold

Komiteen legger vekt på at de statlige støtteordningene til livsopphold skal være generelle. Det er viktig at disse støtteordningene ikke bidrar til å motivere ungdom til å utsette grunnutdanning innenfor videregående opplæring eller høyere utdanning fordi det blir mer lønnsomt å få utdanningen betalt på et senere tidspunkt.

Når det gjelder skatteregler, viser komiteen til behandlingen av Innst. O. nr. 16 (1998-99).

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at et regjeringsoppnevnt utvalg har utredet spørsmål vedrørende tilpassing av reglene i Statens lånekasse for utdanning til voksnes studie- og livssituasjon, og forventer at Regjeringen kommer tilbake til disse spørsmålene i forbindelse med en bred gjennomgang av studiefinansieringsspørsmål.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er enig med Regjeringen i at Statens lånekasse for utdanning skal være et alternativ, men at dagens regler må endres både når det gjelder forsørgertillegg og avkortningsregler. I tillegg til Lånekassen må andre finansieringsordninger også etableres. I tråd med Buerutvalgets innstilling bør det bygges opp ordninger der staten, arbeidsgiverne og arbeidstakerne sammen skal ha et hovedansvar.

Disse medlemmer vil peke på at det er viktig at personer som ikke er i et arbeidsforhold, også får ta del

i reformen. Disse medlemmer ber derfor om at studiefinansieringsordningene legges frem snarest som egen sak for Stortinget. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest legge fram en egen sak om studiefinansiering i forbindelse med etter- og videreutdanningsreformen."

Når det gjelder den skattemessige vurdering av etter- og videreutdanning, mener komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet at det er unødvendig å skille mellom forskjellige typer utdanning og lengder på utdanningene. Disse medlemmer mener det er åpenbart at arbeidsgivere ikke dekker utgifter til utdanning hvis det ikke foreligger et reelt behov fra arbeidsgivers side, og at det ikke tjener noen hensikt å sysselsette departementsansatte og likningsfunksjonærer med å overprøve arbeidsgiveres behov for å utdanne sine ansatte.

Disse medlemmer er også av den oppfatning at for arbeidstakeres fradragsrett for utdanningsutgifter er forholdet det samme. Riktignok kan det antas å være slik at arbeidsgiver ikke har like stort behov for at den ansatte videreutdanner seg når arbeidsgiver ikke vil betale for det, men for skattemyndighetene bør dette være irrelevant. Videreutdanning er til nytte for samfunnet ved at arbeidstakeren kvalifiserer seg til arbeid hos andre.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjøre alle former for utdanning i arbeidsforhold skattefri."

Disse medlemmer mener at man for ytterligere å styrke den enkeltes mulighet til å investere i egen utdanning bør gjøre både renter og avdrag på studielån fradragsberettiget på selvangivelsen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av konsekvensene ved å gjøre renter og avdrag på studielån helt eller delvis fradragsberettiget, både med hensyn til tap av skatteinntekter og hvilke positive effekter tiltaket kan ha på søkning til utdanning."

Disse medlemmer mener de ovennevnte forslag til revisjon av skattesystemet, sammen med en revisjon av regelverket for Statens lånekasse for utdanning slik at dette bedre er tilpasset voksne, vil være tilstrekkelig finansiering av livsopphold i reformen. Disse medlemmer vil ikke støtte forslag om ordninger utover dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre henviser til Innst. O. nr. 16 (1998-99), der Fremskrittspartiet og Høyre står sammen om et forslag om at alle ytelser i

form av utdanning i arbeidsforhold skal være skattefrie for mottageren. Disse medlemmer konstaterer at dette forslaget ikke fikk flertall under lovbehandlingen.

2.10 Gjennomføring av reformen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener at kompetansereformen som helhet bør forankres innenfor det offentlige systemet, og at hovedansvaret legges til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Det er imidlertid viktig at den videre oppfølging skjer i nært samarbeid med partene i arbeidslivet, private og offentlige tilbydere, og andre relevante myndigheter. Flertallet vil sterkt understreke behovet for å involvere alle med legitime interesser i arbeidet med reformen. Flertallet er derfor fornøyd med at departementet har tatt initiativ til "Forum for kompetanseutvikling".

En omfattende utdannings- og kompetansehevingreform vil ha store økonomiske konsekvenser. Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil særlig peke på to forhold som vil ha økonomiske konsekvenser:

- at utdanningsinstitusjonene utvikler tilbud som kan fange opp den økte etterspørselen og tilrettelegge utdanningstilbud til nye grupper med en annen bakgrunn enn den vanlige skolebakgrunnen
- at det finnes økonomiske støtteordninger som gir voksne muligheter til å benytte seg av utdanningstilbudene.

Disse medlemmer vil understreke statens ansvar når det gjelder å skaffe fram ulike utdanningstilbud fra grunnskole til høyere utdanning. Hverken kommunene eller fylkeskommunene vil med dagens økonomiske rammer kunne påta seg dette ansvaret. Disse medlemmer mener derfor at det må legges inn penger slik at nye utdanningsplasser kan etableres og at det kan iverksettes nødvendige faglige og pedagogiske utviklingstiltak for de ulike utdanningsnivåene.

Disse medlemmer vil understreke at når det gjelder penger til livsopphold, må flere tiltak iverksettes. Disse medlemmer er enig med Regjeringen i at Statens lånekasse for utdanning skal være et alternativ. Disse medlemmer vil understreke at dagens regler må endres både når det gjelder forsørger-tillegg og avkortingsregler.

I tillegg til Lånekassen må andre finansieringsordninger etableres.

Disse medlemmer mener at grunnskoleutdanning og videregående utdanning skal finansieres av det offentlige. Dette gjelder både utdanningskostnader og støtte til livsopphold. Disse medlemmer mener derfor at det ikke skal være anledning å kreve egenbetaling av §p20-kandidater som skal ta teorikurs i tilknytning til fagprøven.

Disse medlemmer mener at det må etableres ordninger som legger til grunn en trepartsfinansiering. Disse medlemmer mener dette må være en sentral ordning der både arbeidsgivere, arbeidstakere og staten bidrar. Disse medlemmer mener en slik ordning skal omfatte alle arbeidstakere. Selve ordningen og systemet må derfor fastsettes i lovs form. Gjennom trekkrettigheter i ordningen skal den enkelte kunne få dekket utgifter til etter- og videreutdanning.

Disse medlemmer mener dessuten at det er positivt om partene kan supplere den sentrale og landsomfattende ordningen. Det er grunn til å anta at behovet for kompetanseheving vil variere mellom bransjer og virksomheter. Det kan derfor virke urimelig å belaste den generelle ordningen med uttak som er spesielle for en bransje eller virksomhet. Disse medlemmer ser positivt på at partene i de ulike tariffområdene etablerer supplerende ordninger som tar hensyn til de spesielle forhold en har innenfor en bransje.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil særlig understreke at dersom reformen skal fungere etter forutsetningene og bli en arbeidsnær reform, må det etableres en styrings- og ledelsesform som sikrer en bred forankring hos brukerne, fleksibel og god kontakt med forsknings- og utdanningsmiljøene og kvalifisert prosjektledelse. Disse medlemmer foreslår derfor at disse oppgavene blir lagt til en nyopprettet organisatorisk enhet. Denne bør ha som formål å:

- legge til rette for nye måter å organisere pedagogiske tiltak for voksne, der kombinasjon arbeid/utdanning gis vesentlig plass,
- initiere og/eller delta i finansieringen av utviklingsprosjekter som kan føre til nye og bedre pedagogiske arbeidsmetoder, evaluerings- og dokumentasjonsmetoder og voksenopplæringstilbud,
- utvikle og styrke prosjekter som kan føre til en bedre infrastruktur for bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i voksenopplæring og kompetanseutvikling,
- sørge for at det etableres gode informasjons-/motivasjonssystemer som på en effektiv måte når fram til de ulike målgruppene,
- drive utviklingsarbeid som stimulerer til nye opplæringsformer.

Disse medlemmer vil at et styrings- og utviklingssekretariat for etter- og videreutdanning legges utenfor departementene, etter modell av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

Disse medlemmer har ikke tatt stilling til detaljer i den organisatoriske oppbyggingen av denne enheten, men vil understreke at den må få et styre som står fritt i valg av organisasjonsform og ledelse og at den nye finansieringsordningen for utviklingskontrakter legges inn under dette styret.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen opprette et styrings- og utviklingssekretariat for etter- og videreutdanning utenfor departementene."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine innledende bemerkninger om manglene ved de økonomiske beregninger ved reformen. I denne forbindelse bør man vise varsomhet ved innføringen av reformen. Det vises også til at det bl.a. fra OECD har vært uttrykt bekymring for at en for omfattende etter- og videreutdanning, hvor en stor del av arbeidsstyrken over lengre tid er under utdanning (Aftenposten 18. november 1998), kan bli et problem i forhold til den stramheten som allerede eksisterer i deler av arbeidsmarkedet, og som i enkelte bransjer er spådd å øke.

Disse medlemmer vil også henlede oppmerksomheten på at innføringen av reformen vil kunne avstedkomme økt behov for fagutdannet lærerpersonale. Pr. i dag er det til en viss grad knapphet på fagutdannede lærere. Det kan stilles spørsmål om muligheten for å gjennomføre reformen i lys av den dårlige rekruttering til læreryrket. Under alle omstendigheter mener disse medlemmer at dette forhold må tas hensyn til.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet å utrede en trepartsfinansieringsordning (staten, arbeidsgivere og arbeidstakere) som del av støtte til livsopphold ved etter- og videreutdanning. En slik ordning skal være et supplement til andre offentlige finansieringsordninger."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett for voksne til videregående opplæring.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen vurdere å gi eksamensrett i en overgangsperiode for kursarrangører som deltar i etter- og videreutdanningsreformen.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen snarest legge fram en egen sak om studiefinansiering i forbindelse med etter- og videreutdanningsreformen.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen opprette et styrings- og utviklingssekretariat for etter- og videreutdanning utenfor departementene.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om en tilpassing av arbeidsmiljøloven slik at lovregler for midlertidige ansettelser, vikarer og overtidssbruk gjøres mer fleksible.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme en lovproposisjon om lovfestet plikt for fylkeskommunene til å tilby tilrettelagt videregående opplæring for alle voksne som ikke har slik opplæring fra før. Plikten forutsettes finansiert innenfor de økonomiske rammer som er lagt inn i inntektsoverføringene i forbindelse med Reform 94.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 7

St.meld. nr. 42 (1997-98) Kompetansereformen, sendes tilbake til Regjeringen for videre utredning av reformens kostnader.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om hvordan man kan øke fleksibiliteten i utdanningsinstitusjonene arbeidsstokk (lærerne). Blant annet bes det om at man vurderer å gi utdanningsinstitusjonene en generell dispensasjon fra offentlig lovverk og regler om ansettelser, slik at det blir lettere å tilpasse arbeidsstokken til det behov som til enhver tid eksisterer i utdanningsmarkedet.

Forslag 9

Kommunene kan etter anbudskonkurranse inngå avtaler med private arrangører for å dekke behov for tilpassede tilbud for voksne innen grunnskoleopplæring.

Forslag 10

Fylkeskommunene kan etter anbudskonkurranse inngå avtaler med private arrangører for å dekke behov for tilpassede tilbud for voksne innen videregående opplæring.

Forslag 11

Permisjonsrettigheter i forbindelse med etter- og videreutdanning skal ikke lovfestes, men overlates til frivillige avtaler mellom den enkelte bedrift og arbeidstaker.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å gjøre alle former for utdanning i arbeidsforhold skattefri.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering av konsekvensene ved å gjøre renter og avdrag på studielån helt eller delvis fradragsberettiget, både med hensyn til tap av skatteinntekter og hvilke positive effekter tiltaket kan ha på søkning til utdanning.

Forslag fra Høyre:*Forslag 14*

Stortinget ber Regjeringen vurdere ordninger med overprisavskrivninger for investeringer i etter- og videreutdanning og åpne muligheter for at enkeltpersoner kan opprette egne utdanningskonti med skatteparefordel.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 15*

Stortinget ber Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet å utrede en trepartsfinansieringsordning (staten, arbeidsgivere og arbeidstakere) som del av støtte til livsopphold ved etter- og videreutdanning. En slik ordning skal være et supplement til andre offentlige finansieringsordninger.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til meldingen og råder Stortinget til å fatte følgende

vedtak:

I.

Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett for voksne til grunnskoleopplæring.

Stortinget forutsetter at kommunenes ekstrautgifter ved en individuell rett for voksne til grunnskoleopplæring dekkes av staten.

II.

Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag om individuell rett til utdanningspermisjon.

III.

Stortinget ber Regjeringen legge opp til at en større andel av de ulike tilskudds- og støtteordninger forvaltet av SND blir rettet inn mot kompetanseheving i små og mellomstore bedrifter.

IV.

Stortinget ber Regjeringen etablere et system som gir voksne rett til å dokumentere sin realkompetanse uten å måtte gå veien om tradisjonelle prøveordninger.

V.

St.meld. nr. 42 (1997-98) - Kompetansereformen - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 12. januar 1999.

Grete Knudsen,
leder.

Rune E. Kristiansen,
ordfører og sekretær.